

IMA LI MEĐUGRUPNI KONTAKT JEDNAK UČINAK NA MANJINU I NA VEĆINU? ODNOS MEĐUGRUPNOG KONTAKTA, PERCEPCIJE MEĐUGRUPNE PRIJETNJE I SPREMNOSTI NA KOLEKTIVNU AKCIJU

SAŽETAK

Cilj istraživanja bio je ispitati moderatorsku ulogu statusa grupe (većina ili manjina) na odnos međugrupnog kontakta i spremnosti na uključivanje u kolektivnu akciju s ciljem smanjenja nejednakosti osoba homoseksualne orijentacije u odnosu na heteroseksualnu većinu. Također smo htjeli ispitati moderatorsku ulogu statusa grupe na odnos međugrupnog kontakta i percipirane međugrupne prijetnje. Istraživanje je provedeno putem online upitnika na 286 sudionika od čega je 187 heteroseksualnih osoba i 99 pripadnika LGBTIQ populacije. Sudionici su popunili upitnik koji je uključivao mjeru kvalitete kontakta s pripadnicima druge grupe, skalu percipirane simboličke prijetnje i skalu

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: siječanj, 2022.
Prihvaćeno: lipanj, 2022.
UDK: 316.454
DOI 10.3935/ljsr.v29i2.482

Margareta Jelić¹
orcid.org/0000-0002-2478-0756

Odsjek za psihologiju,
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ključne riječi:

međugrupni kontakt; simbolička prijetnja;
kolektivna akcija; seksualna orijentacija.

1 Margareta Jelić, psihologinja, e-mail: mjelic@ffzg.hr

spremnosti na kolektivnu akciju usmjerenu na boljitak LGBTIQ populacije. Rezultati pokazuju značajnu povezanost međugrupnog kontakta sa spremnosti na kolektivnu akciju i percipiranom međugrupnom prijateljstvom. Potvrđena je moderatorska uloga statusa grupe, pri čemu na uzorku heteroseksualnih osoba pozitivniji kontakt s pripadnicima druge grupe povećava spremnost na kolektivnu akciju, dok na uzorku homoseksualnih osoba međugrupni kontakt nije povezan sa spremnosti na kolektivnu akciju. Nadalje, potvrđena je moderatorska uloga statusa grupe i na odnos kvalitete kontakta i percepcije simboličke prijateljstva, pri čemu je na oba uzorka pozitivniji kontakt s pripadnicima druge grupe povezan sa smanjenom percepcijom te grupe kao prijatelja, ali je taj efekt veći kod heteroseksualnih osoba. Rezultati su razmatrani iz perspektive teorije kontakta te zanemarene uloge statusa grupe u tom kontekstu.

UVOD

Jedna od najispitivanijih hipoteza u području međugrupnih odnosa je hipoteza kontakta koja pretpostavlja da kontakt među pripadnicima sukobljenih grupa smanjuje predrasude (Allport, 1954.). Teorija nudi važne implikacije i većina autora usmjerila se na ispitivanje nužnih uvjeta da bi međugrupni kontakt doveo do pozitivnih rezultata. Međutim, pitanje vrijedi li hipoteza kontakta podjednako za većinsku i manjinsku grupu, odnosno nosi li međugrupni kontakt jednake dobrobiti grupama različitog statusa, još je nedovoljno istraženo. Pitanje koje se nameće je može li pozitivan međugrupni kontakt smanjiti spremnost manjinske grupe da se bori za svoja prava i bolji status u društvu. U ovom radu usmjerit ćemo se upravo na ovo pitanje i provjeriti moderatorski učinak grupnog statusa na odnos međugrupnog kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju na primjeru heteroseksualne većine i LGBTIQ manjine u hrvatskom društvu.

Hipoteza međugrupnog kontakta pretpostavlja da kontakt među pripadnicima sukobljenih grupa smanjuje predrasude, ukoliko su zadovoljeni određeni preduvjeti (Allport, 1954.). Konkretno, Allport predviđa da je za učinkovitost međugrupnog kontakta kao sredstva smanjenja predrasuda nužno da članovi dviju grupa imaju jednak status, zajednički cilj, da su međuzavisni u ostvarenju tog cilja ili zadatka, te da postoji institucionalna podrška za kontakt. Metaanaliza istraživanja međugrupnog kontakta potvrdila je da međugrupni kontakt uistinu smanjuje međugrupne predrasude (Pettigrew i Tropp, 2006.) i poboljšava odnos ne samo prema specifičnom pripadniku vanjske grupe s kojom smo u kontaktu nego se učinak kontakta generalizira i na ostatak grupe. Osim toga, ista metaanaliza pokazala je kako zadovoljavanje Allportovih uvjeta međugrupnog kontakta nije nužno, ali svakako olakšava postizanje pozitivnih ishoda međugrupnog kontakta. Smatra se kako je u podlozi hipoteze kontakta poznatost, odnosno da kontakt ostvaruje pozitivne učinke na međugrupne odnose preko povećanja poznatosti, koja povećava osjećaj sigurnosti i

vodi do prihvaćanja (Homans, 1950.; Zajonc, 1968.). U skladu s time su i rezultati istraživanja koji pokazuju kako je za smanjenje predrasuda kontaktom bitno smanjivanje *međugrupne tjeskobe* (Dijker, 1987.; Islam i Hewstone, 1993.; Stephan i Stephan, 1985.). Međugrupna tjeskoba odnosi se na osjećaje nelagode u kontaktu s pripadnicima druge grupe i predstavlja antecedent prijetnje i nesigurnosti koje osobe doživljavaju u međugrupnom kontekstu. Naime, u međugrupnom kontaktu i članovi većinske i članovi manjinske grupe mogu osjećati tjeskobu, ali iz različitih razloga. Pripadnici većine brinu se hoće li ih pripadnici manjinske skupine doživjeti kao osobu s predrasudama. S druge strane, pripadnici manjine brinu se hoće li postati predmet predrasuda pripadnika većinske skupine (Wright, Mazziotta i Tropp, 2017.). Istraživanja ukazuju na to da kontakt smanjuje osjećaje prijetnje i tjeskobe oko budućih susreta (Blair, Park, i Bachelor, 2003.; Blascovich i sur., 2001.; Islam i Hewstone, 1993.; Paolini i sur., 2004.; Stephan i Stephan, 1985.). Nadalje, prema teoriji međugrupne prijetnje, razlikuju se dva oblika prijetnje – realna i simbolička (Stephan i Renfro, 2003.). Pri tome se *realna prijetnja* odnosi na doživljaj da vanjska grupa ekonomski, politički ili fizički ugrožava vlastitu grupu. Nasuprot tome, *simbolička prijetnja* odnosi se na doživljaj da vanjska grupa ugrožava sustav vrijednosti, norme, vjerovanja ili način života vlastite grupe. Stephan i Stephan (2017.) u sažetku teorije međugrupne prijetnje navode pet antecedenta percepcije prijetnje: individualne osobine, stavove i kognicije, međugrupni kontakt, međugrupne odnose i situacijske faktore. Od svih spomenutih, upravo se kontakt najčešće istražuje jer su kvaliteta i kvantiteta kontakta dokazano povezane s percepcijom prijetnje. Pritom istraživanja pokazuju kako kvaliteta kontakta među grupama ima više utjecaja na međugrupne odnose od same kvantitete te da je veća kvaliteta kontakta s članovima vanjske grupe povezana sa smanjenjem percepcije te grupe kao prijetnje (Aberson, 2015.; Curseu, Stoop i Schalk, 2007.; Reimer i sur., 2016.; Shamloo, Carnaghi i Fantoni, 2018.). Smanjenje međugrupne tjeskobe i prijetnje važni su alati kojima međugrupni kontakt smanjuje predrasude. No, posljedice prijetnje nisu samo emocionalne i kognitivne, nego i bihevioralne reakcije koje će ovisiti i o statusu grupe. Prema Stephan i Mealy (2012.), većinska grupa na prijetnju može reagirati snažnije, npr. ekonomskim sankcijama, ograničavanjem sloboda, ograničavanjem prava, pa čak i ratom i genocidom. Reakcija manjinske grupe može biti agresivna, ali u pravilu manjeg razmjera, npr. protesti, bojkot, građanski neposluš, ulično nasilje ili terorizam. Ovisno o tome je li prijetnja usmjerena prema pojedincu ili prema grupi, doći će do različitih posljedica.

No, kako je već naznačeno ranije, u ovom radu želimo istražiti i može li pozitivan međugrupni kontakt djelovati na ponašanje, konkretnije može li povećati ili smanjiti spremnost grupe da se bori za bolji status u društvu. Model kolektivne akcije objašnjava uvjete u kojima se članovi grupe zajedno organiziraju s ciljem poboljšanja statusa vlastite grupe (Dixon i sur., 2017.). Nadovezujući se na teoriju socijalnog identiteta, autori ističu kako je najveća šansa za uključivanje u kolektivne akcije kada

pripadnici određene grupe smatraju da su granice među grupama nepropusne, ta nepropusnost koja uzrokuje nejednak položaj vlastite grupe nije legitimna (izaziva osjećaj nepravde), a socijalna hijerarhija u tom trenutku nije stabilna. Naravno, važan je i osjećaj pripadnosti grupi koji motivira na uključivanje u kolektivne akcije koje su usmjerene na promjenu socijalnog statusa vlastite grupe. Model kolektivne akcije većinom je usmjeren na socijalnu promjenu iz pozicije manjinske grupe koje se, zbog nedostatka institucionalne podrške, moraju osloniti na kolektivne akcije radi poboljšanja svog statusa (Dixon i sur., 2017.). Pri tome je za motivaciju manjina na kolektivnu akciju potreban osjećaj nepravde. No, valja istaknuti kako se i članovi većinske grupe također uključuju u kolektivne akcije za svoju dobrobit, najčešće u slučajevima kada se pojavi prijetnja njihovoj poziciji (Simon i Klandermans, 2001.). Uz to, poznati su i primjeri kada su se članovi većinske grupe uključili u kolektivne akcije namijenjene poboljšanju uvjeta života manjinske grupe jer su nejednakost također percipirali nepravednom (Reimer i sur., 2017.).

Tek u novije vrijeme istraživači su se počeli baviti potencijalnim negativnim stranama međugrupnog kontakta na ponašanje. Negativni učinci koji se proučavaju prije svega odnose se na spremnost manjinske skupine da se aktivno uključi u kolektivne akcije koje su usmjerene na poboljšanje njihovog statusa u društvu. Naime, nije sporno da pozitivan međugrupni kontakt ima pozitivne posljedice na većinsku grupu kod koje takav kontakt vodi do povećanja spremnosti na sudjelovanje u kolektivnim akcijama u korist manjine. Primjerice, pokazalo se kako pozitivan kontakt s pripadnicima druge manjine predviđa veću uključenost većine u kolektivne akcije usmjerene prema boljitku te manjine i kada se radi o pripadnicima različite rase (Selvanathan i sur., 2017.), ali i pripadnicima različite seksualne orijentacije (Fingerhut, 2011.; Lewis, 2011.; Reimer i sur., 2017.). No, hoće li pozitivan kontakt s većinskom grupom dodatno osnažiti pripadnike manjine u borbi za bolji status i jednaka prava u društvu ili ih pasivizirati jer se osjećaju dovoljno prihvaćeni? Upravo se potonje pokazalo u istraživanjima provedenim na rasnim skupinama, odnosno na uzorku bijelih i crnih stanovnika Južnoafričke Republike (Dixon, Durrheim i Tredoux, 2007.) te na uzorku Afroamerikanaca i Latinoamerikanaca u SAD-u (Wright i Lubensky, 2009.). Dok je privilegirano bijelo stanovništvo s pozitivnijim kontaktom bilo sve više spremno sudjelovati u akcijama za prava manjinskog stanovništva, pozitivan međugrupni kontakt kod manjine dovodi do suprotnog učinka, odnosno bili su sve manje spremni sudjelovati u kolektivnim akcijama koje zagovaraju jednakost.

Većina istraživanja učinka međugrupnog kontakta provedena su na rasnim i etničkim manjinama, no pokazalo se da se rezultati mogu generalizirati i na druge grupe (Reimer i sur., 2017.; Hassler i sur., 2020.). Longitudinalno istraživanje provedeno na studentima pokazalo je da na uzorku studenata heteroseksualne orijentacije pozitivan kontakt predviđa njihovu spremnost na uključivanje u akcije usmjerena na poboljšanje statusa LGBTIQ osoba (Reimer i sur., 2017.). U istom istraživanju pokazalo se da je za uključivanje u kolektivne akcije kod LGBTIQ studenata ključan pre-

diktor negativni kontakt, odnosno percipirana diskriminacija. Buduća istraživanja svakako bi trebala provjeriti univerzalnost učinka međugrupnog kontakta na općoj populaciji, odnosno na uzorcima koje ne čine samo studenti.

Kada je riječ o seksualnim manjinama, zadnjih nekoliko desetljeća primjećuje se pozitivan pomak u stavovima opće populacije prema LGBTIQ osobama i prihvaćenosti seksualnih i rodničkih manjina u društvu (Carroll, 2016.; Kollman, 2013.). Isto vrijedi i za Republiku Hrvatsku u kojoj su trenutno prava LGBTIQ osoba zaštićena brojnim zakonima te je zabranjeno neravnopravno postupanje prema osobama na osnovi njihove seksualne orijentacije. 2003. godine donesen je Zakon o istospolnim zajednicama (NN, 116/03) kojim su se regulirala prava LGBTIQ osoba. Iako je 2013. godine inicijativa pod nazivom »U ime obitelji« pokrenula referendum kojim je u Ustav Republike Hrvatske uvedena odredba kojom se brak definira kao zajednica muškarca i žene, već 2014. godine na snagu stupa Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN, 92/14.) kojim se osobama istog spola omogućilo službeno registriranje životnog partnerstva koje je ekvivalentno građanskom braku osim po pitanju posvajanja djece. Ipak, istraživanja stavova javnosti prema osobama homoseksualne orijentacije pokazuju kako je Hrvatska jedna od zemalja s najnegativnijim stavovima prema homoseksualnosti u Europi (Štulhofer i Rimac, 2009.; Jugović i Ančić, 2013.; Takács i Szalma, 2013.), a koji se kreću od umjereno negativnih do umjereno pozitivnih (Huić, Jugović i Kamenov, 2015.; Tomić i Čepulić, 2013.). Iako negativni stavovi nisu izravan ekvivalent predrasuda, navedeni nalazi ipak upućuju na prisutnost predrasuda prema osobama homoseksualne orijentacije u hrvatskom društvu. To otvara prostor za moguć pozitivan učinak međugrupnog kontakta na međugrupne odnose i provjeravanje tog učinka na pripadnike većinske i manjinske grupe.

Da bismo to ispitali, važno je odabrati prikladnu mjeru spremnosti na uključivanje u kolektivne akcije za specifičnu grupu. Fingerhut (2011.) navodi razne akcije koje se mogu smatrati podržavanjem LGBTIQ populacije. Kolektivna akcija ne mora biti samo sudjelovanje na *Pride* povorkama, ona može uključivati i manje vidljiva ponašanja kao što su potpisivanje online peticija, zagovaranje jednakosti drugim prijateljima ili poznanicima, podržavanje LGBTIQ osoba pri *outanju* obitelji ili pisanje pisama nadležnim institucijama zagovarajući prava manjinske grupe. U ovom istraživanju usmjerili smo se na tzv. *low-cost* kolektivne akcije koje ne zahtijevaju velik napor i dostupnije su (veća je bihevioralna kontrola) te ih smatramo prikladnijom mjerom namjere ponašanja u ovom kontekstu.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja je utvrditi odnos kvalitete kontakta s pripadnicima druge grupe, percipirane simboličke prijetnje i spremnosti na uključivanje u kolektivnu akciju kojom bi se smanjila nejednakost osoba homoseksualne orijentacije u odnosu na heteroseksualnu većinu. Kako očekujemo da bi međugrupni kontakt mogao imati drugačiji učinak na pripadnike povlaštene većine i pripadnike seksualne manjine, htjeli smo ispitati moderatorsku ulogu statusa grupe (većina ili manjina) na odnos međugrupnog kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju. Također smo htjeli ispitati moderatorsku ulogu statusa grupe na odnos međugrupnog kontakta i percipirane međugrupne prijetnje.

Pretpostavili smo da će heteroseksualne osobe koje su imale pozitivnije kontakte s LGBTIQ osobama biti spremnije na sudjelovanje u kolektivnim akcijama za boljitak te grupe, ali da pozitivan kontakt s pripadnicima većine neće imati takav učinak na LGBTIQ osobe ili će čak pozitivniji kontakt biti negativno povezan sa spremnosti na kolektivnu akciju za boljitak vlastite grupe. Nadalje, očekivali smo da će osobe koje imaju pozitivnije kontakte s pripadnicima vanjske grupe tu grupu smatrati manjom prijetnjom, pri čemu će taj učinak biti izraženiji kod heteroseksualne većine.

METODA

Postupak

Istraživanje je provedeno u okviru međunarodne suradnje uz odobrenje Etičkog povjerenstva Sveučilišta u Zurichu, a podaci su prikupljeni online upitnikom kroz dva mjeseca 2017. godine. U ovom radu analiziran je samo uzorak sudionika iz Hrvatske. Poveznica za upitnik dijeljena je putem društvenih mreža metodom snježne grude. Kako je poseban izazov bio osigurati uzorak osoba LGBTIQ populacije, poveznica za upitnik dijeljena je dodatno i na stranicama i društvenim mrežama udruga koje se bave promicanjem LGBTIQ prava. Sudionici su na početku upitnika ispunili obrazac za pristanak na sudjelovanju u kojem im je objašnjena svrha istraživanja, obećana anonimnost te im se dalo do znanja da od istraživanja mogu odustati u bilo kojem trenutku. Predviđeno trajanje ispunjavanja cijelog upitnika bilo je oko 20 minuta. U upitnik su bile uključene i čestice za provjeru pažnje u kojima je sudionik morao označiti zadani odgovor od 7 ponuđenih (npr. *Kada pročitate ovu tvrdnju, molimo označite broj 6*). Za sve bitne pojmove koji su se pojavljivali u upitniku, a koji možda nisu poznati svim sudionicima, bile su ponuđene definicije u okviru uputu za određenu skalu koja sadrži te pojmove. Pojmovi za koje su bile ponuđene definicije

su: seksualne manjine, homoseksualnost, heteroseksualnost, biseksualnost, transseksualnost, interseksualnost i aseksualnost.

Sudionici

U istraživanju su sudjelovala 286 sudionika, od čega je 187 heteroseksualnih osoba i 99 pripadnika LGBTIQ populacije. Od ukupnog broja sudionika, 71,77% su žene, a 26,87% su muškarci (u skupini heteroseksualnih osoba taj je omjer 80-20% u korist žena, dok je u skupini pripadnika LGBTIQ zajednice omjer 55-45% u korist žena). Dob sudionika kreće se u rasponu od 16 do 68 godina ($M=27,09$, $SD= 8,66$). Unutar LGBTIQ uzorka, 60 osoba se deklarira kao homoseksualci, 39 kao biseksualci. Obrazovna struktura sudionika je relativno heterogena za online uzorak, no čak polovica uzorka ima završen nekakav stupanj fakultetskog obrazovanja, a nešto manje od 5% ima završenu samo osnovnu školu.

Instrumenti

Iako je u cijelom upitniku korišten velik broj skala, za potrebe ovog rada analizirane su tri skale. Sudionici su na svim skalama trebali izraziti stupanj slaganja s određenom tvrdnjom na ljestvici od 1 (*Uopće se ne slažem*) do 7 (*U potpunosti se slažem*) kako bi se ujednačio format odgovora, no sve su skale već uspješno korištene u ranijim istraživanjima s tim rasponom odgovora.

Mjera *kvalitete kontakta* prilagođena je iz istraživanja Voci i Hewstonea (2003.). Skala se sastoji od 4 čestice, a primjer čestice koja se koristila u istraživanju je: *Kada ste u kontaktu s heteroseksualcima, u kojoj mjeri osjećate sljedeće? Kontakt je blizak i intiman, kao s dobrim prijateljima i obitelji*. Veći rezultat na ovoj skali znači bolju kvalitetu kontakta s vanjskom grupom. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije iznosila je $\alpha=0,83$.

Skala simboličke prijatnje prilagođena je iz istraživanja Stephen i Stephen (2000.). Skala je sadržavala ukupno 4 čestice. Slijedi primjer čestice koja se nalazila u skali za heteroseksualne osobe: *Seksualne manjine su prijatnja tradicionalnim obiteljskim vrijednostima*. Primjer tvrdnje u skali simboličke prijatnje za homoseksualne osobe glasio je: *Zbog rasprostranjenosti heteroseksualnih vrijednosti, pripadnike seksualnih manjina doživljava se perverzno*. Veći rezultat na skali podrazumijeva veću razinu doživljene simboličke prijatnje. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije iznosila je $\alpha=0,95$.

Skala kolektivne akcije preuzeta iz Jost i sur. (2012.) također je prilagođena za ovo istraživanje. Sastoji se od 3 čestice na koju se odgovaralo na ljestvici od 1 (*Uopće ne*) do 7 (*Jako*). Naglašavamo da smo u ovom istraživanju kao mjeru kolektivne akcije koristili takozvane nezahtjevne (engl. *low cost*) mjere kolektivne akcije. To

znači da smo ispitivali njihovu spremnost na sudjelovanje u akcijama koje ne zahtijevaju puno napora. Primjer čestice u skali: *Biste li se uključili u sljedeće aktivnosti u budućnosti? Dijeljenje objava na FB-u ili drugim društvenim mrežama za podršku ravnopravnosti manjina*. Veći rezultat na skali znači da je ispitanik više voljan sudjelovati u kolektivnim akcijama usmjerenim na poboljšanje statusa LGBTIQ populacije. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije iznosila je $\alpha=0,74$.

Sama seksualna orijentacija ispitana je ponudom 5 mogućih kategorija odgovora: heteroseksualna, biseksualna, homoseksualna, aseksualna, te drugo, pri čemu su sudionici sami mogli navesti o kojoj se kategoriji radi.

REZULTATI

U Tablici 1. prikazani su prosječni rezultati posebno za svaki uzorak te značajnost razlika u izraženosti pojedinih konstrukata.

Tablica 1. Deskriptivna statistika i značajnosti razlike između aritmetičkih sredina na pojedinim skalama između heteroseksualnog i LGBTIQ uzorka

	Uzorak	M	SD	t-test	p	Cohen's d
Kvaliteta kontakta	Heteroseksualni	6,36	0,85	3,93	<0,01	0,49
	LGBTIQ	5,91	0,98			
Simbolička prijetnja	Heteroseksualni	1,89	1,51	-18,92	<0,01	2,44
	LGBTIQ	5,19	1,17			
Spremnost na kolektivnu akciju	Heteroseksualni	4,15	1,77	-5,36	<0,01	0,70
	LGBTIQ	5,21	1,22			

Distribucija rezultata na mjeri kvalitete međugrupnog kontakta je u oba uzorka negativno asimetrična. Prosječni rezultati pokazuju da i heteroseksualne i LGBTIQ osobe smatraju da je njihov kontakt s vanjskom grupom generalno pozitivan. No, heteroseksualne osobe međugrupni kontakt percipiraju značajno kvalitetnijim od LGBTIQ osoba.

Heteroseksualne osobe u našem uzorku u prosjeku ne percipiraju pripadnike LGBTIQ populacije kao veliku prijetnju i distribucija rezultata je pozitivno asimetrična. Kod LGBTIQ uzorka distribucija rezultata je negativno asimetrična, odnosno LGBTIQ osobe heteroseksualnu populaciju vide kao relativno veliku prijetnju. U skla-

du s očekivanjima, razlika u percipiranoj međugrupnoj simboličkoj prijetnji između heteroseksualnog i LGBTIQ uzroka sudionika je značajna i velika.

Što se tiče spremnosti na kolektivnu akciju, heteroseksualne su osobe u našem uzorku u prosjeku umjereno spremne na kolektivnu akciju koja zagovara prava LGBTIQ populacije. Očekivano, LGBTIQ osobe pokazuju relativno visoku razinu spremnosti na sudjelovanje u kolektivnim akcijama.

Povezanost kvalitete kontakta, simboličke prijetnje i spremnosti na kolektivnu akciju prikazane su u Tablici 2.

Tablica 2. Vrijednosti i značajnosti Spearmanovih koeficijenata korelacije između varijabli za heteroseksualni i LGBTIQ uzorak

	Kvaliteta kontakta	Simbolička prijetnja	Spremnost na kolektivnu akciju
Kvaliteta kontakta	-	-0,41**	0,38**
Simbolička prijetnja	-0,22*	-	-0,54**
Spremnost na kolektivnu akciju	-0,10	0,36**	-

Napomena: vrijednosti korelacije iznad glavne dijagonale odnose se na heteroseksualni uzorak, a vrijednosti ispod glavne dijagonale na LGBTIQ uzorak.

U skladu s pretpostavkama, povezanost kvalitete kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju za heteroseksualnu populaciju značajna je i pozitivna ($r(167)=0,38$, $p=0,001$). Za LGBTIQ populaciju povezanost između ove dvije varijable u literaturi dobro je istražena i podržana, no na uzorku sudionika u našem istraživanju ta povezanost nije značajna ($r(97)=-0,10$, $p=0,333$). Očekivano, povezanost između kvalitete kontakta i simboličke prijetnje značajna je i negativna u oba uzorka, no dosta više u uzorku heteroseksualne većine. Povezanost između simboličke prijetnje i spremnosti na kolektivnu akciju pokazala se značajnom u oba uzorka, no u heteroseksualnom uzorku ta je povezanost bila negativna ($r(184)=-0,54$, $p=0,001$), a u LGBTIQ uzorku pozitivna ($r(97)=0,36$, $p=0,001$). Sve su korelacije izraženije na uzorku heteroseksualnih osoba.

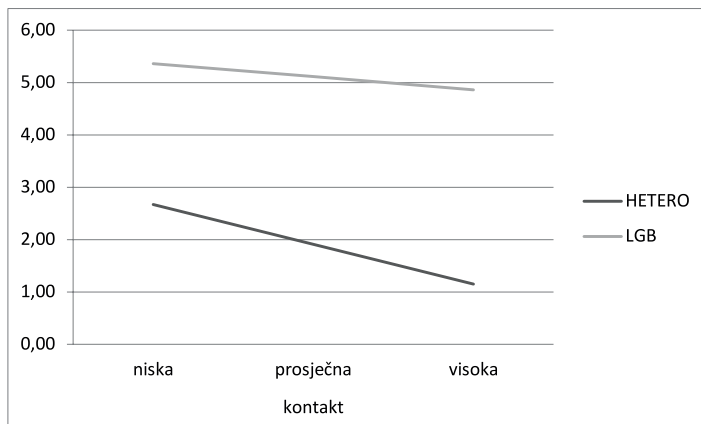
S obzirom na dobivene razlike, ispitali smo moderatorsku ulogu statusa grupe (heteroseksualna većina nasuprot LGBTIQ manjini) u objašnjavanju varijance spremnosti na ponašanja usmjerena na boljitak LGBTIQ zajednice s obzirom na kvalitetu kontakta te moderatorsku ulogu statusa grupe u objašnjavanju varijance percipirane međugrupne prijetnje s obzirom na kvalitetu međugrupnog kontakta. Moderatorske analize provedene su korištenjem »PROCESS« makromodela 7 (Hayes, 2013.) u SPSSu.

Rezultati potvrđuju značajnu moderatorsku ulogu grupne pripadnosti, odnosno statusa grupe kojoj pojedinac pripada (heteroseksualna osoba ili pripadnik LGBTIQ osoba) u odnosu kvalitete međugrupnog kontakta i spremnosti na akciju usmjerenu na poboljšanje statusa manjinske grupe ($B=-0,976$, $Bse= 0,19$, $t=-5,14$, $p<0,001$). Kvalitetniji i pozitivniji kontakt s pripadnicima LGBTIQ manjine prati veća spremnost na kolektivnu akciju s ciljem poboljšanja statusa te grupe ($B= 0,85$, $se= 0,13$, $95\% CI= 0,60, 1,09$) u slučaju heteroseksualnih osoba. To, međutim, ne vrijedi za pripadnike LGBTIQ populacije ($B=- 0,13$, $se= 0,14$, $95\% LLCI= - 0,41, 0,15$) kod kojih je spremnost na takvu akciju uvijek vrlo (i podjednako) visoka, neovisno o kvaliteti kontakta s heteroseksualnim osobama. Slika 1. pokazuje odnos između kvalitete kontakta i spremnosti na ponašanja usmjerena na boljitak LGBTIQ zajednice za osobe heteroseksualne orijentacije i za pripadnike LGBTIQ zajednice.

Slika 1. Moderacijski efekt grupnog statusa na odnos međugrupnog kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju

Također smo ispitali moderatorsku ulogu statusa grupe u objašnjavanju varijance percepcije simboličke prijetnje s obzirom na kvalitetu kontakta. Rezultati potvrđuju značajan interakcijski efekt grupne pripadnosti i kvalitete kontakta na percipiranu međugrupnu prijetnju ($B=0,55$, $Bse= 0,16$, $t=3,41$, $p<0,001$). Na uzorku heteroseksualnih osoba kvalitetniji i pozitivniji kontakt s pripadnicima LGBTIQ manjine prati manje izražena percepcija LGBTIQ osoba kao prijetnje ($B= -0,82$, $se= 0,11$, $95\% CI= -1,03, -0,61$). Na uzorku LGBTIQ populacije povezanost kvalitete kontakta i percepcija prijetnje je u istom smjeru, ali uz znatno blaži nagib, odnosno promjene u kvaliteti kontakta prate manje promjene u percepciji prijetnje ($B=- 0,27$, $se= 0,12$, $95\% CI= -0,51, -0,04$). Slika 2. pokazuje odnos između kvalitete kontakta i percepcije međugrupne prijetnje.

Slika 2. Moderacijski efekt grupnog statusa na odnos kvalitete kontakta i percepcije međugrupne prijete

RASPRAVA

Pozitivan učinak međugrupnog kontakta na smanjenje predrasuda i bolje međugrupne odnose je dobro dokumentiran nalaz u literaturi, dok se odnos kontakta i kolektivne akcije tek počeo proučavati u posljednjih desetak godina. Međutim, istraživanja se u pravilu usmjeravaju na većinsku grupu i rijetko je istraživano ima li pozitivan međugrupni kontakt tamnu stranu, odnosno neželjen učinak na manjinske grupe. Neka istraživanja na pripadnicima različite rase upućuju na mogućnost da pozitivan međugrupni kontakt ovisi o statusu grupe, odnosno da kod manjine smanjuje volju da se aktivnije uključi u poboljšanje statusa vlastite grupe i smanjivanje postojećih neravnopravnosti (Dixon, Durrheim i Tredoux, 2007.; Wright i Lubensky, 2009.). U ovom istraživanju nastojali smo odgovoriti na to pitanje usmjeravajući se na drugačiju većinsku i manjinsku skupinu, odnosno istraživanje smo proveli na heteroseksualnom i LGBTIQ uzorku kako bismo utvrdili moderatorski utjecaj grupnog statusa na odnos međugrupnog kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju (te percepciju međugrupne prijete) kod većinske i manjinske grupe (grupe višeg i nižeg društvenog statusa).

Dobiveni rezultati pokazuju kako sudionici doživljavaju svoje kontakte s vanjskom grupom većinom pozitivnima. Taj nalaz ne iznenađuje i u skladu je s ranijim istraživanjima (Wright i Lubensky, 2009.). Pritom heteroseksualne osobe izvještavaju o nešto boljem kontaktu s pripadnicima LGBTIQ populacije nego obratno. Grupa višeg statusa ima i veću moć da se ponaša predrasudno i diskriminira manjinu dok obratno nije slučaj, što kontakt čini manje ugodnim i pozitivnim toj manjini. Istodobno, manjina je po prirodi stvari češće u kontaktu s većinom, dobrim dijelom i

ovisi o njoj te je motivirana ostvariti pozitivan kontakt. To objašnjava zašto većina doživljava međugrupni kontakt puno pozitivnije.

U skladu s navedenim je i nalaz da LGBTIQ sudionici heteroseksualne osobe doživljavaju kao relativno veliku simboličku prijetnju, dok heteroseksualni LGBTIQ populaciju ne doživljavaju kao prijetnju. Time je potvrđeno da su grupe nižeg statusa sklonije percipirati većinsku grupu, odnosno grupu višeg statusa, kao prijetnju (Stephan i Renfro, 2002.) jer se osjećaju slabijima po pitanju moći i resursa u odnosu na većinu. Taj je nalaz potvrđen u ranijim istraživanjima na rasnim grupama, i za realističnu i za simboličku prijetnju (Stephan i sur., 2002.). Štoviše, istraživanje provedeno u Hrvatskoj na dvjema konfliktnim etničkim grupama u Vukovaru pokazalo je kako je simbolička prijetnja važnija odrednica međugrupnih odnosa od realistične prijetnje (Löw Stanić, 2014). No, u pravilu su ta dva tipa prijetnji povezana i strah od gubitka nekog resursa može, osim realistične prijetnje, predstavljati i simboličku, u smislu ugrožavanja statusa grupe i njenih prava (Branscombe i sur., 2002.).

Moguće je uzrok ovim razlikama u percepciji kontakta i doživljaja druge grupe između pripadnika LGBTIQ manjine i većine i pristran uzorak u ovom istraživanju u kojem je visoko zastupljena populacija visokoobrazovanih žena koje i inače imaju pozitivniji stav prema LGBTIQ manjinama (Herek, 1988.) te općenito veća spremnost na sudjelovanje u istraživanju onih heteroseksualnih osoba koje imaju pozitivnije stavove i dosadašnje kontakte s pripadnicima LGBTIQ populacije. S druge strane, dijeljenje linka putem udruga koje se bave promicanjem LGBTIQ prava moglo je motivirati na sudjelovanje upravo one pripadnike te manjine koji imaju lošija iskustva i koji žele promjenu.

Što se tiče spremnosti na kolektivnu akciju, heteroseksualne su osobe u našem uzorku u prosjeku umjereno spremne na kolektivnu akciju koja zagovara prava LGBTIQ populacije. Očekivano, LGBTIQ osobe pokazuju relativno visoku razinu spremnosti na sudjelovanje u kolektivnim akcijama za boljitak LGBTIQ populacije jer bi uspjehom akcije mogli poboljšati svoj status, odnosno imati izravnu korist. Ovakvi su rezultati u skladu s literaturom (Wright i Lubensky, 2009.; Dixon i sur., 2017.). Visoku spremnost na kolektivne akcije na cijelom uzorku možemo objasniti time što smo kao mjeru uzimali takozvane *low cost* kolektivne akcije koje ne zahtijevaju puno osobnog angažmana, kao i time da sama namjera ponašanja nije uvijek visoko korelirana sa samim ponašanjem (Ajzen i Fishbein, 2008.).

U skladu s pretpostavkama, potvrđen je moderatorski učinak statusa grupe na odnos kvalitete međugrupnog kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju u korist manjine. Povezanost kvalitete kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju za heteroseksualnu populaciju značajna je i pozitivna, što potvrđuje ranije dobivene nalaze na toj populaciji (Reimer i sur., 2016.), kao i nalaze na rasnim i etničkim grupama (Fingerhut, 2011.; Lewis, 2011.; Selvanathan i sur., 2017.). Pretpostavka je da kroz kontakt s osobom iz manjinske grupe pripadnik većinske grupe ima priliku uvidjeti s kakvim se sve izazovima i nepravdama pripadnici manjine susreću te će se zato

spremnije uključiti u kolektivne akcije koje bi mogle pomoći manjinskoj grupi.

S druge strane, na uzorku LGBTIQ sudionika u našem istraživanju povezanost kvalitete kontakta i spremnosti na kolektivnu akciju nije značajna. U nekim ranijim istraživanjima pokazalo se čak da pozitivniji kontakt s većinom kod pripadnika manjine rezultira sniženom motivacijom na sudjelovanje u kolektivnim akcijama za vlastiti boljitak (Dixon, Durrheim i Tredoux, 2007.; Wright i Lubenski, 2009.). Taj fenomen može biti ugrožavajući za manjinsku grupu jer razlike među skupinama u društvu još uvijek postoje i prepreka su pripadnicima manjinske skupine u ostvarenju vlastitih prava i interesa. Bez kolektivnih akcija usmjerenih na smanjivanje postojećih neravnopravnosti, status i prava manjinske grupe neće se bitno promijeniti. Na našem uzorku LGB osoba taj nalaz nije potvrđen, odnosno nije dobiven sasvim pasivizirajući učinak međugrupnog kontakta na manjinsku grupu. Moguće je da je za to u najvećoj mjeri »zaslužan« specifičan hrvatski kontekst. Naime, pripadnici LGBTIQ zajednice doživjeli su da se pripadnici većinske grupe organiziraju i da se na referendumu većina ljudi koja je izašla izjasnila kako im želi ograničiti prava. Stoga je za očekivati da je ta manjina osjetila da su joj vrlo ugrožena prava te da pripadnici LGBTIQ populacije, unatoč pozitivnim odnosima koje uspostavljaju s heteroseksualnim osobama, ostaju izrazito motivirani na kolektivnu akciju neovisno o kvaliteti kontakta s nekim heteroseksualnim osobama. S druge strane, budući da ih velik dio pripadnika te većinske grupe ipak podržava u akcijama za ostvarenje vlastitih prava, to potencijalno poništava negativni učinak međugrupnog kontakta na spremnost manjine na kolektivnu akciju.

U skladu s očekivanjima, potvrdili smo da će osobe koje imaju pozitivnije kontakte s pripadnicima vanjske grupe tu grupu smatrati manjom prijatnjom. Prema teoriji međugrupne prijatnje (Stephan i Stephan, 2000.), međugrupni kontakt jedan je od antecedenata međugrupne prijatnje. U mnogim je istraživanjima veća kvaliteta kontakta povezana sa smanjenjem percepcije prijatnje i kod većinske i kod manjinske grupe (Aberson, 2015.; Curseu, Stoop i Schalk, 2007.; Shamloo, Carnaghi i Fantoni, 2018.). Pritom su istraživanja u Hrvatskoj na etničkim grupama pokazala da su kvalitetna međugrupna prijateljstva snažniji prediktor smanjenja simboličke prijatnje od jednostavnog povećanja broja međugrupnih kontakata (Low Stanić, 2014.).

Na našem uzorku pokazalo se da heteroseksualne i LGBTIQ osobe koje ostvaruju pozitivniji kontakt s vanjskom grupom tu grupu smatraju manjom prijatnjom, ali je kod heteroseksualne populacije povezanost između ovih varijabli snažnija. Kod LGBTIQ grupe odnos je malo složeniji te je i snaga veze manja. Moguće objašnjenje je u tome što su pripadnici manjine često u kontaktu s većinskom grupom te dožive više pozitivnih, ali i više negativnih kontakata. Raniji negativni kontakti mogu ih učiniti opreznijima u procjeni nove osobe, čak i ako s njom ostvare pozitivan kontakt. Rezultati su, očekivano, potvrdili negativnu i značajnu povezanost između percepcije simboličke prijatnje i spremnosti na kolektivnu akciju kod heteroseksualnog

uzorka te pozitivnu povezanost na LGBTIQ uzorku. Heteroseksualne osobe koje ne smatraju pripadnike LGBTIQ zajednice prijetnjom bit će spremnije na sudjelovanje u kolektivnim akcijama za dobrobit te grupe. Savezničko ponašanje većinske grupe moglo se vidjeti kroz povijest u brojnim situacijama, a u Hrvatskoj smo mogli vidjeti heteroseksualne osobe kako zajedno s LGBTIQ populacijom istupaju u javnosti protiv inicijative za ustavnom definicijom braka. Nasuprot tome, pripadnici LGBTIQ populacije koji većinsku grupu smatraju većom prijetnjom ujedno su više motivirani za sudjelovanje u kolektivnoj akciji kako bi zaštitili vlastita prava i interese. Primjer za to je organiziranje LGBTIQ osoba zajedno s istomišljenicima iz grupe heteroseksualnih osoba u udrugu »Ja glasam protiv«, kao reakcija na prijetnju koju je predstavljalo djelovanje inicijative za ustavnu definiciju braka koju je 2013. pokrenula inicijativa »U ime obitelji«. Valja, međutim, uzeti u obzir kako se u ovom slučaju radilo o realnoj, a ne simboličkoj prijetnji jer su akcije većinske grupe bile usmjerene na ukidanje prava LGBT osobama.

Ukupno gledano, spremnost na kolektivnu akciju pripadnika LGBTIQ osoba u Hrvatskoj je visoka te oni heteroseksualnu populaciju smatraju dosta visokom prijetnjom. Istodobno, naši rezultati pokazuju da pozitivniji kontakt s heteroseksualnom populacijom dovodi do toga da ih LGBTIQ populacija smatra manjom prijetnjom, ali ne i da su se manje spremni uključivati u kolektivne akcije za vlastiti boljitak. Stoga možemo reći da u ovom međugrupnom kontekstu pozitivan međugrupni kontakt nema snažan negativni učinak na manjinu u pogledu pasivizacije manjine u njihovoj borbi za jednakost, već moguće ovisi o drugim čimbenicima koji nisu ispitivani u ovom istraživanju. U hrvatskom društvu gdje LGBTIQ manjina još nije ravnopravna s heteroseksualnom većinom i gdje se primjeri diskriminacije svakodnevno mogu susresti u svim sferama života, takav nalaz djeluje ohrabrujuće.

Metodološka ograničenja provedenog istraživanja

Iako smo poduzeli korake kako bismo osigurali dovoljno velik uzorak, valja napomenuti da ovo istraživanje ipak ima ograničenu mogućnost generalizacije rezultata budući da je provedeno online, uzorak je relativno malen i prigodan te ne odražava strukturu opće populacije. Moguće je da su se na sudjelovanje u većoj mjeri odlučile one heteroseksualne osobe koje imaju pozitivnija iskustva i stavove s pripadnicima LGBTIQ populacije, kao i oni pripadnici LGBTIQ zajednice koji se bave promicanjem LGBTIQ prava te manjine. Uz to, koristili smo mjere samoiskaza koje su podložne socijalno poželjnom odgovaranju, a mjera kvalitete potencijalni kontakta podrazumijeva i dosjećanje kontakata s vanjskom skupinom, što je također izvor nevaljanosti jer sjećanja mogu biti iskrivljena. Skale koje smo koristili u istraživanju prevedene su s engleskog jezika za potrebe ovog istraživanja i, iako su pokazale zadovoljavajuću pouzdanost, potrebno je u budućim istraživanjima dodatno pro-

vjeravati njihove metrijske karakteristike. Također treba napomenuti da se radi o korelacijskom istraživanju koje ne omogućuje uzročno-posljedično zaključivanje.

Međutim, neovisno o spomenutim ograničenjima, valja istaknuti da se istraživanje bavi izuzetno važnom i aktualnom temom te da se radi o rijetkom istraživanju koje uključuje i većinsku heteroseksualnu i manjinsku LGBTIQ grupu. To nam je omogućilo uspoređivanje rezultata između grupa kako bismo bolje razumjeli razlike između heteroseksualne i LGBTIQ grupe, kao i posljedice koje percipirani sukob vrijednosti može ostaviti na odnos između grupa. Buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na percepciju prijete kod LGBTIQ populacije. Naime, mi smo ovim istraživanjem zahvatili samo simboličku prijetnju, no s obzirom na prisutnost diskriminacije LGBTIQ osoba u našem društvu i pokušaj da im se ograniče prava Ustavom RH, bilo bi zanimljivo provjeriti odnos kvalitete kontakta i realne prijete te realne prijete i spremnosti na akciju. Nadalje, bilo bi korisno uključiti i drugačije pokazatelje međugrupne suradnje, poput spremnosti na zajedničke aktivnosti, ali i stvarna ponašanja umjesto namjere ponašanja (npr. u kojoj mjeri zaista sudjeluju u protestima, potpisuju peticije itd.). Konačno, i mjeru kontakta se može proširiti te provjeriti je li kvaliteta i bliskost kontakta i u ovom kontekstu bitnija od kvantitete kontakta te utvrditi pokazuje li prošireni kontakt iste rezultate. U svakom slučaju, u budućim istraživanjima poseban bi naglasak trebalo staviti na provjeru moderatorske uloge grupnog statusa i na drugim ranjivim manjinskim grupama i pritom u istraživanjima redovito uključivati pripadnike obiju grupa kako bismo provjerili jesu li dobiveni nalazi vezani za specifičan kontekst LGBTIQ manjinske grupe ili vrijede i za druge ranjive manjine u našem društvu, npr. Rome, migrante, osobe s invaliditetom, siromašne i sl.

ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju ispitati smo odnos između kvalitete kontakta, simboličke prijete i spremnosti na kolektivnu akciju usmjerenu na poboljšanje statusa LGBTIQ populacije na LGBTIQ i heteroseksualnom uzorku. Rezultati upućuju na to da je vjerojatnije da će heteroseksualne osobe sudjelovati u kolektivnim akcijama usmjerenima prema boljitku LGBTIQ populacije ako s njima ostvare pozitivniji kontakt. Na LGBTIQ uzorku ova korelacija nije značajna. Osobe koje ostvaruju pozitivnije kontakte s vanjskom grupom, bez obzira pripadaju li heteroseksualnoj ili LGB populaciji, smatrat će ih manjom prijete. Međutim, status grupe i ovdje moderira taj odnos te će učinak kvalitete kontakta na percepciju druge grupe kao simbolične prijete biti veći kod heteroseksualnih osoba.

LITERATURA

1. Aberson, C. L. (2015). Positive intergroup contact, negative intergroup contact, and threat as predictors of cognitive and affective dimensions of prejudice. *Group Processes & Intergroup Relations*, 18 (6), 743–760, <https://doi.org/10.1177/1368430214556699>
2. Ajzen, I. & Fishbein, M. (2008). Attitudinal and normative variables as predictors of specific behaviors. In: Fazio, R. H. & Petty, R. E. (eds.), *Attitudes: Their structure, function, and consequences*. New York: Psychology Press, 425–443.
3. Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Garden City: Doubleday.
4. Blair, I. V., Park, B. & Bachelor, J. (2003). Understanding intergroup anxiety: Are some people more anxious than others? *Group Processes and Intergroup Relations*, 6 (2), 151–169.
5. Blascovich, J., Mendes, W. B., Hunter, S. B., Lickel, B. & Kowai-Bell, N. (2001). Perceiver threat in social interactions with stigmatized others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 253–267.
6. Branscombe, N. R., Spears, R., Ellemers, N. & Doosje, B. (2002). Intragroup and intergroup evaluation effects on group behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 744–753.
7. Carroll, A. (2016). *State-sponsored homophobia 2016: A world survey of sexual orientation laws: Criminalisation, protection and recognition*. Geneva: ILGA.
8. Curseu, P. L., Stoop, R. & Schalk, R. (2007). Prejudice toward immigrant workers among Dutch employees: Integrated threat theory revisited. *European Journal of Social Psychology*, 37, 125–140.
9. Dijker, A. J. M. (1987). Emotional reactions to ethnic minorities. *European Journal of Social Psychology*, 17, 305–325.
10. Dixon, J., Durrheim, K., Stevenson, C. & Cakal, H. (2017). From prejudice reduction to collective action: Two psychological models of social change (and how to reconcile them). In: Sibley, C. G. & Barlow, F. K. (eds.), *The Cambridge handbook of the psychology of prejudice*. Cambridge: Cambridge University Press, 481–499.
11. Dixon, J., Durrheim, K. & Tredoux, C. (2007). Intergroup contact and attitudes toward the principle and practice of racial equality. *Psychological Science*, 18 (10), 867–872. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2007.01993.x>
12. Fingerhut, A. W. (2011). Straight allies: What predict heterosexuals' alliance with the LGBT community? *Journal of Applied Social Psychology*, 41 (9), 2230–2249. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2011.00807.x>
13. Hässler, T., Ullrich, J., Bernadino, M., Shnabel, N., van Laar, C., Valdenegro, D. & Mugnol Ugarte, L. (2020). A large-scale test of the link between intergroup contact and support for social change. *Nature Human Behaviour*. <https://doi.org/10.1038/s41562-019-0815-z>

14. Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: The Guilford Press.
15. Herek, G. M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *Journal of Sex Research*, 25, 451–477.
16. Homans, G. C. (1950). *The human group*. New York: Harcourt, Brace, & World.
17. Huić, A., Jugović, I. & Kamenov, Ž. (2015). Stavovi studenata o pravima osoba homoseksualne orijentacije. *Revija za socijalnu politiku*, 22 (2), 219–244. <https://doi.org/10.3935/rsp.v22i2.1224>
18. Islam, M. R. & Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived outgroup variability, and outgroup attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 19, 700–710.
19. Jost, J. T., Chaikalis-Peritsis, V., Abrams, D., Sidanius, J., van der Toorn, J. & Bratt, C. (2012). Why men (and women) do and don't rebel: Effects of system justification on willingness to protest. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38 (2), 197–208. <https://doi.org/10.1177/01461672114225>
20. Jugović, I. & Ančić, B. (2013). Effects of religiosity and spirituality on gender roles and homonegativity in Croatia and Slovenia. In: Furlan Štante, N. & Harget, M. (eds.), *Spirituality of Balkan women breaking boundaries: The voices of women of ex-Yugoslavia*. Koper: Univerzitetna založba Annales, 91–115.
21. Kollman, K. (2013). *The same-sex unions revolution in Western democracies: International norms and domestic policy change*. Manchester: Manchester University Press.
22. Lewis, G. B. (2011). The friends and family plan: Contact with gays and support for gay rights. *Policy Studies Journal*, 39 (2), 217–238. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2011.00405.x>
23. Löw Stanić, A. (2014). Provjera postavki teorije međugrupne prijateljnosti u višetaničnoj zajednici nakon sukoba. Doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu
24. Paolini, S., Hewstone, M., Cairns, E. & Voci, A. (2004). Effects of direct and indirect cross-group friendships on judgments of Catholics and Protestants in Northern Ireland: The mediating role of an anxiety reduction mechanism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 770–786.
25. Pettigrew, T. F. & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90, 751–783.
26. Reimer, N.K., Becker, J.C., Benz, A., Christ, O., Dhont, K., Klocke, U., Neji, S., Rychlowska, M., Schmid, K. & Hewstone, M. (2017). Intergroup contact and social change. *Personality and Social Psychology Bulletin* 43 (1), 121–136. <https://doi.org/10.1177/01461672166764>
27. Selvanathan, H. P., Techakesari, P., Tropp, L. R. & Barlow, F. K. (2017). Whites for racial justice: How contact with black Americans predicts support for collective action among white Americans. *Group Processes & Intergroup Relations*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/1368430217690908>

28. Shamloo, S. E., Carnaghi, A. & Fantoni, C. (2018). Investigating the relationship between intergroup physical contact and attitudes towards foreigners: The mediating role of quality of intergroup contact. *PeerJ*, 6, e5680. <https://doi.org/10.7717/peerj.5680>
29. Simon, B. & Klandermans, B. (2001). Politicized collective identity: A social psychological analysis. *American Psychologist*, 56, 319–331.
30. Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41, 157–175.
31. Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (2000). An integrated threat theory of prejudice. In: Oskamp, S. (ed.), *Reducing prejudice and discrimination*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 23–45.
32. Stephan, W. G., Boniecki, K. A., Ybarra, O., Bettencourt, A., Ervin, K. S., Jackson, L. A., McNatt, P. S., & Renfro, C. L. (2002). The role of threats in the racial attitudes of Blacks and White. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28 (9), 1242–1254. <https://doi.org/10.1177/01461672022812009>
33. Stephan, W. G. & Mealy, M. D. (2012). Intergroup threat theory. In: Christie, D. J. (eds.), *Encyclopedia of peace psychology*. Hoboken: Wiley-Blackwell, 561–565.
34. Stephan, W. G. & Renfro, C. L. (2002). The role of threats in intergroup relations. In: Mackie, D. & Smith, E. R. (eds.), *From prejudice to intergroup emotions*. New York: Psychology Press, 191–208.
35. Stephan, W. G. & Stephan, C. W. (2017) Intergroup threats. In: Sibley, C. G. & Barlow, F. K. (eds.), *The Cambridge handbook of the psychology of prejudice*. Cambridge: Cambridge University Press, 131–148.
36. Štulhofer, A. & Rimac, I. (2009). Determinants of homonegativity in Europe. *The Journal of Sex Research*, 45 (1), 24–32.
37. Takács, J. & Szalma, I. (2013). How to measure homophobia in an international comparison. *Družboslovne razprave*, 29 (73), 11–42.
38. Tomić, I. & Čepulić, D. B. (2013). *Predviđanje homofobije: Uloga demografskih obilježja, kontakta s homoseksualnom populacijom i ambivalentnih stavova prema ženama i muškarcima*. Neobjavljen rad nagrađen Rektorovom nagradom. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
39. Voci, A. & Hewstone, M. (2003). Intergroup contact and prejudice toward immigrants in Italy: The mediational role of anxiety and the moderational role of group salience. *Group Processes & Intergroup Relations*, 6 (1), 37–54.
40. Wright, S. C. & Lubensky, M. E. (2009). The struggle for social equality: Collective action versus prejudice reduction. In: Demoulin, S., Leyens, J. P. & Dovidio, J. F. (eds.), *Intergroup misunderstandings: Impact of divergent social realities*. New York: Psychology Press, 291–310.
41. Wright, S. C., Mazziotta, A. & Tropp, L. R. (2017). Contact and intergroup conflict: New ideas for the road ahead. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 23 (3), 317–327. <https://doi.org/10.1037/pac0000272>

42. Zajonc, R. B. (1968). Attitudinal effects of mere exposure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 9, 1–27.
43. Zakon o istospolnim zajednicama (2003). *Narodne novine* (116/2003.).
44. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (2014). *Narodne novine* (92/2014.).

Margareta Jelić

DOES INTERGROUP CONTACT HAVE THE SAME EFFECT ON THE MINORITY AND MAJORITY? THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERGROUP CONTACTS, PERCEPTION OF INTERGROUP THREAT AND WILLINGNESS TO TAKE COLLECTIVE ACTION

ABSTRACT

The aim of the research was to examine the moderating role of the group status (minority or majority) on the relationship between intergroup contact and willingness to get involved in a collective action with the aim of reducing inequalities of the persons with homosexual orientation with regard to the heterosexual majority. Additionally, the aim was to analyse the moderating role of the group status on the relationship between intergroup contact and perceived intergroup threat. The research was conducted via online survey on a sample of 286 respondents out of whom there were 187 heterosexual persons and 99 members of the LGBTIQ population. The respondents completed a survey which included a measure of quality of contact with the members of the other group, the scale of perceived symbolic threat and the scale of willingness to take collective action aimed at the improvement of the position of the LGBTIQ population. The results show a significant connection between intergroup contact and willingness to take collective action and perceived intergroup threat. The moderating role of the group status was confirmed, whereas on the sample of heterosexual persons a more positive contact with the members of the other group increases willingness to take collective action, while for homosexual persons the intergroup contact is not connected with the willingness to take collective action. Furthermore, the moderating role of the group status was confirmed on the relationship between the quality of contact and perception of symbolic threat, at which a more positive contact with the members of the other group was connected with the reduced perception of that group as a threat in both samples of respondents, but a higher effect of it was observed in the case of heterosexual persons. The results are analysed from the perspective of the contact theory and the neglected role of group status in that context.

Key words: intergroup contact; symbolic threat; collective action; sexual orientation

Međunarodna licenca / International License:
Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.